

SAMEN STERK

Door samenwerking verder komen
in de ondersteuning van uw praktijk

Informatie over de
behandeling met
Opdivo® (nivolumab)
in combinatie
met andere
geneesmiddelen
tegen kanker

Patiëntenbrochure

Belangrijke informatie

U wordt behandeld voor:

Behandelend arts:

Verpleegkundige/verpleegkundig specialist:

Telefoonnummer bij vragen:

Spoednummer:

Meer informatie?

Op www.immuno-oncologie.nl kunt u meer informatie vinden over immunotherapie. De inlogcode voor het deel over behandeling is **opdivobms**.

Inhoudsopgave

Over deze brochure	4
1. Wat is immunotherapie?	5
2. Het immuunsysteem	5
3. Het immuunsysteem en kanker	7
4. Behandelingen van kanker	8
5. Hoe werken Opdivo en Yervoy?	11
6. Toediening van Opdivo in combinatie met andere geneesmiddelen tegen kanker	12
7. Wat kan ik verwachten van immunotherapie?	13
8. Wanneer mag u Opdivo in combinatie met andere geneesmiddelen niet gebruiken of moet u er extra voorzichtig mee zijn?	14
9. Mogelijke bijwerkingen	16
10. Meer informatie	20
Notities	

Over deze brochure

In deze brochure vindt u algemene informatie over immunotherapie bij kanker. Uw behandelend arts heeft u een behandeling met Opdivo (nivolumab) in combinatie met andere geneesmiddelen tegen kanker voorgeschreven. Deze folder geeft u meer informatie over immunotherapie, mogelijke behandelingen tegen kanker, en Opdivo en Yervoy.

De folder is bedoeld als ondersteuning naast de informatie die u van uw behandelend arts, verpleegkundige of verpleegkundig specialist ontvangt.

Mogelijk heeft u in het ziekenhuis een filmpje gezien over immunotherapie, hoe immunotherapie werkt en welke bijwerkingen kunnen optreden. Wilt u het filmpje nog een keer zien?

Kijk op: <https://youtu.be/Tl0sy73uoYI>

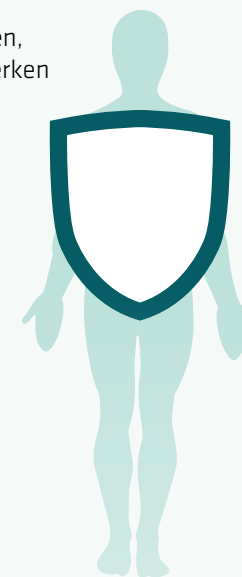
1. Wat is immunotherapie?

Het afweersysteem wordt ook wel immuunsysteem genoemd. Immunotherapie kan het afweersysteem versterken en activeren, zodat kankercellen aangevallen worden.

2. Het immuunsysteem

Het immuunsysteem bestaat uit organen, bepaalde cellen en stoffen die samenwerken en het lichaam verdedigen tegen dingen waar we ziek van kunnen worden.

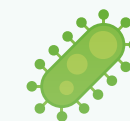
Dat kunnen ziekmakers zijn van buitenaf, zoals bacteriën, virussen, gifstoffen en parasieten, maar ook 'inwendige' ziekmakers, zoals kanker. Om ons lichaam en onze gezondheid te beschermen is het dus belangrijk dat ons immuunsysteem goed functioneert.

Virussen

Kankercellen

Bacteriën

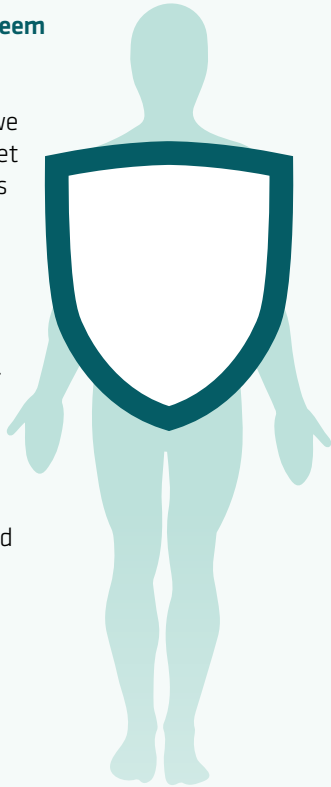
Ons immuunsysteem bestaat uit twee onderdelen: de aangeboren afweer en de verworven afweer

Verworven afweersysteem

De verworven afweer bouwen we gedurende ons leven op doordat we in aanraking komen met bepaalde stoffen, zoals virussen en bacteriën.

Het afweersysteem 'onthoudt' deze ziekmakers zodat het de volgende keer beter tegen ze in actie kan komen.

Verworven afweer kan ook worden opgebouwd door vaccinaties.

Aangeboren afweersysteem

Het aangeboren afweersysteem werkt anders. We hebben dit afweersysteem al bij de geboorte. Het kan onderscheid maken tussen eigen en niet-eigen, of afwijkende cellen.

Wanneer kankercellen ontstaan, veranderen bepaalde kenmerken van de oorspronkelijke cel. Het aangeboren afweersysteem herkent veel van de kankercellen daardoor als afwijkend en ruimt ze op. Dit gebeurt dagelijks en vermoedelijk zelfs een paar keer per dag.

3. Het immuunsysteem en kanker

Zoals hiervoor is uitgelegd, speelt ons afweersysteem een belangrijke rol bij het voorkomen van kanker. In ons lichaam ontstaan regelmatig kankercellen. Als die ongestoord hun gang zouden kunnen gaan, zouden zij zich snel vermenigvuldigen. Ons afweersysteem spoort deze kwaadaardige cellen meestal tijdig op en maakt ze onschadelijk.

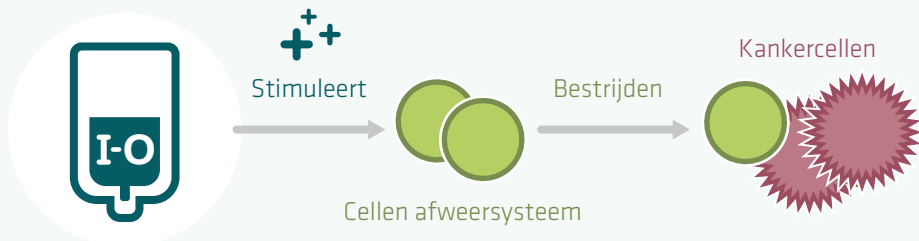
Het kan ook gebeuren dat het afweersysteem kankercellen niet onschadelijk kan maken. Kankercellen hebben namelijk een aantal manieren om aan de controle van het afweersysteem te ontsnappen. Door wetenschappelijk onderzoek wordt steeds meer duidelijk over de manier waarop kankercellen dat doen. Kankercellen kunnen zich bijvoorbeeld verstoppen, zich vermommen of de aanval van het afweersysteem overleven.

4. Behandelingen van kanker

Behandelingen tegen kanker zijn bijna altijd direct gericht op de kankercellen. Immunotherapie werkt anders. Het richt zich niet op de kankercellen maar op het eigen afweersysteem. Deze behandeling zorgt ervoor dat het afweersysteem zelf de kankercellen aanvalt. De aanbevolen behandeling is afhankelijk van de persoonlijke situatie (kankersoort, conditie van de patiënt, stadium van de ziekte e.d.).

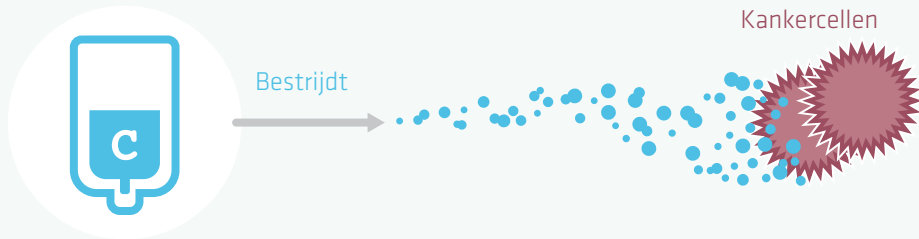
Immunotherapie

is een behandeling waarbij medicijnen worden gebruikt die de **natuurlijke afweerreactie van uw lichaam stimuleert om kankercellen te bestrijden**. Immunotherapie werkt niet direct op kankercellen, maar is gericht op het afweersysteem. Dit is uniek aan immunotherapie.

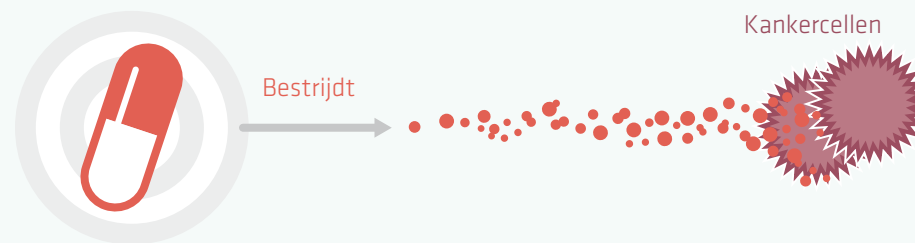
Chemotherapie

is een behandeling van kanker met medicijnen die **cellen doden of de celdeling remmen**. Deze medicijnen worden ook wel cytostatica genoemd.

Doelgerichte behandeling

is een behandeling waarbij medicijnen de celdeling van **kankercellen remmen of kankercellen doden**. Doelgerichte therapie wordt ook wel targeted therapy genoemd.

Bestraling

is een behandeling waarbij **straling wordt gebruikt om kankercellen te vernietigen**. Een ander woord voor bestraling is radiotherapie.

Welke geneesmiddelen u ontvangt hangt onder andere af van uw kankersoort, conditie en hoe ver de ziekte is gevorderd.

Sommige patiënten komen alleen in aanmerking voor monotherapie, een behandeling met één geneesmiddel. Andere patiënten komen in aanmerking voor een combinatie van geneesmiddelen. Dat kan een combinatie van twee soorten immunotherapie zijn. Mogelijk in combinatie met chemotherapie. Andere patiënten ontvangen juist weer immunotherapie in combinatie met chemotherapie of doelgerichte behandeling.

Uw arts weet voor welke combinatie van geneesmiddelen u in aanmerking komt.

Er zijn patiënten die in aanmerking komen voor een behandeling met Opdivo in combinatie met Yervoy (ipilimumab). Mogelijk in combinatie met chemotherapie.

5. Hoe werken Opdivo en Yervoy?

Opdivo en Yervoy zijn vormen van immunotherapie. Het zijn medicijnen die de natuurlijke afweerreactie van het lichaam tegen kankercellen stimuleren.

Opdivo en Yervoy werken samen met uw immuunsysteem om kanker te bestrijden.

Activatie

Herkenning

Yervoy activeert het immuunsysteem en stimuleert de aanmaak van cellen die kanker bestrijden.

Opdivo zorgt ervoor dat deze cellen kanker herkennen en aanvallen.

6. Toediening van Opdivo in combinatie met andere geneesmiddelen tegen kanker

Immunotherapie en verschillende soorten chemotherapie worden toegediend via een infuus. Andere vormen van chemotherapie en doelgerichte therapie zijn beschikbaar in de vorm van een pil of tablet.

Waar en hoe vaak wordt een infuus toegediend?

- Een infuus wordt u toegediend door een oncologie verpleegkundige, in het ziekenhuis. De behandeling is altijd onder toezicht van een arts.
- Afhankelijk van de kankersoort waarvoor u wordt behandeld kan de duur van het infuus, de tijd tussen de behandelingen en het aantal behandelingen verschillen.
- Uw behandeld arts zal u nader informeren over welke behandeling bij uw type kanker hoort.

Hoeveel Opdivo en andere geneesmiddelen worden toegediend?

De aanbevolen dosis Opdivo en de andere geneesmiddelen is afhankelijk van de kankersoort waarvoor u het krijgt voorgeschreven.

Mag u een toediening overslaan of uitstellen?

Het is zeer belangrijk om u te houden aan alle afspraken voor de toedieningen. Overleg met uw behandelend arts als u een toediening wilt overslaan of uitstellen.

7. Wat kan ik verwachten van immunotherapie?

Iedereen reageert anders op een behandeling tegen kanker. Het is daarom niet te voorspellen hoe snel of goed u op de behandeling zal reageren. Of wat voor bijwerkingen u zult ervaren.

Voordat u start met de behandeling onderzoekt uw arts uw algemene gezondheid. Tijdens uw behandeling worden ook metingen en bloedonderzoeken gedaan. Dit om het beloop van de ziekte goed te volgen. En te controleren op eventuele bijwerkingen.

8. Wanneer mag u Opdivo in combinatie met andere geneesmiddelen niet gebruiken of moet u er extra voorzichtig mee zijn?

Uw arts heeft u uitgebreid onderzocht en met u gesproken over uw aandoening, medische geschiedenis en klachten. Ook bent u door uw behandelteam geïnformeerd over de behandeling en bepaalde bijwerkingen die tijdens de behandeling zouden kunnen optreden. Als u tijdens de behandeling een bijwerking ervaart of ergens niet zeker over bent, neem dan altijd direct contact op met uw behandelteam.

Het is belangrijk om te weten dat geneesmiddelen tegen kanker ook invloed kunnen hebben op gezonde cellen, niet-kankercellen. Hierdoor kunnen matige tot ernstige bijwerkingen optreden. Deze bijwerkingen kunnen plaatsvinden op elk moment gedurende de behandeling of zelfs nadat de behandeling al is gestopt.

LET OP!

Als u een of meerdere bijwerkingen ervaart of als deze erger worden, vertel dit dan onmiddellijk aan uw behandelteam. Probeer uw symptomen niet zelf met andere geneesmiddelen te behandelen.

Om bijwerkingen te behandelen, kan uw arts:

- u andere geneesmiddelen geven om complicaties te voorkomen en uw symptomen te verminderen;
- de volgende behandeling uitstellen;
- of uw behandeling helemaal stoppen.

Gebruik van andere geneesmiddelen

Het is belangrijk dat u het altijd met uw arts bespreekt als u nog andere geneesmiddelen gebruikt of wilt gaan gebruiken tijdens de behandeling. Vooral geneesmiddelen die uw immuunsysteem kunnen onderdrukken, zoals corticosteroiden (prednison, dexamethason) of medicijnen tegen een autoimmuunziekte zoals astma of reuma. Deze geneesmiddelen kunnen het effect van uw behandeling tegen kanker beïnvloeden. Corticosteroiden worden echter ook gegeven om mogelijke bijwerkingen te behandelen.

Zwangerschap en borstvoeding

Gebruik Opdivo in combinatie met andere medicijnen tegen kanker niet als u zwanger bent tenzij uw behandelend arts anders aangeeft. De effecten van de behandeling bij zwangere vrouwen zijn niet bekend, maar het is mogelijk dat de werkzame stoffen schadelijk zijn voor een ongebooren kind.

- U of uw partner moeten effectieve anticonceptie gebruiken tijdens uw behandeling en gedurende minstens 5 maanden na de laatste dosering als u een vrouw bent die zwanger kan worden.
- Vertel het uw behandelend arts als u of uw partner zwanger wordt terwijl u behandeld wordt.

Het is niet van alle medicijnen tegen kanker bekend of het in de moedermelk terecht komt. Risico voor zuigelingen die borstvoeding krijgen, kan niet worden uitgesloten. Vraag uw behandelend arts of u tijdens of na de behandeling borstvoeding mag geven.

Rijvaardigheid en het gebruik van machines

Het is onwaarschijnlijk dat Opdivo in combinatie met andere medicijnen tegen kanker invloed heeft op uw rijvaardigheid en uw vermogen om machines te bedienen. Een vermoeid of zwak gevoel is een zeer vaak voorkomende bijwerking. Wees daarom voorzichtig bij het verrichten van deze activiteiten tot u er zeker van bent dat uw behandeling geen negatief effect op u heeft.

9. Mogelijke bijwerkingen

Het is niet te voorspellen hoe u op Opdivo in combinatie met andere geneesmiddelen tegen kanker reageert. Sommige mensen hebben veel last van bijwerkingen, andere merken er minder van.

De ernst van de bijwerkingen zegt meestal niets over het resultaat van de behandeling. Als u veel last heeft van bijwerkingen, is dat geen garantie dat de behandeling een goed effect heeft op uw ziekte. Of omgekeerd: merkt u er weinig van, dan wil dat niet zeggen dat de behandeling geen invloed heeft op uw ziekte.

Uw behandelend arts bespreekt met u wat de risico's en voordelen van uw behandeling zijn.

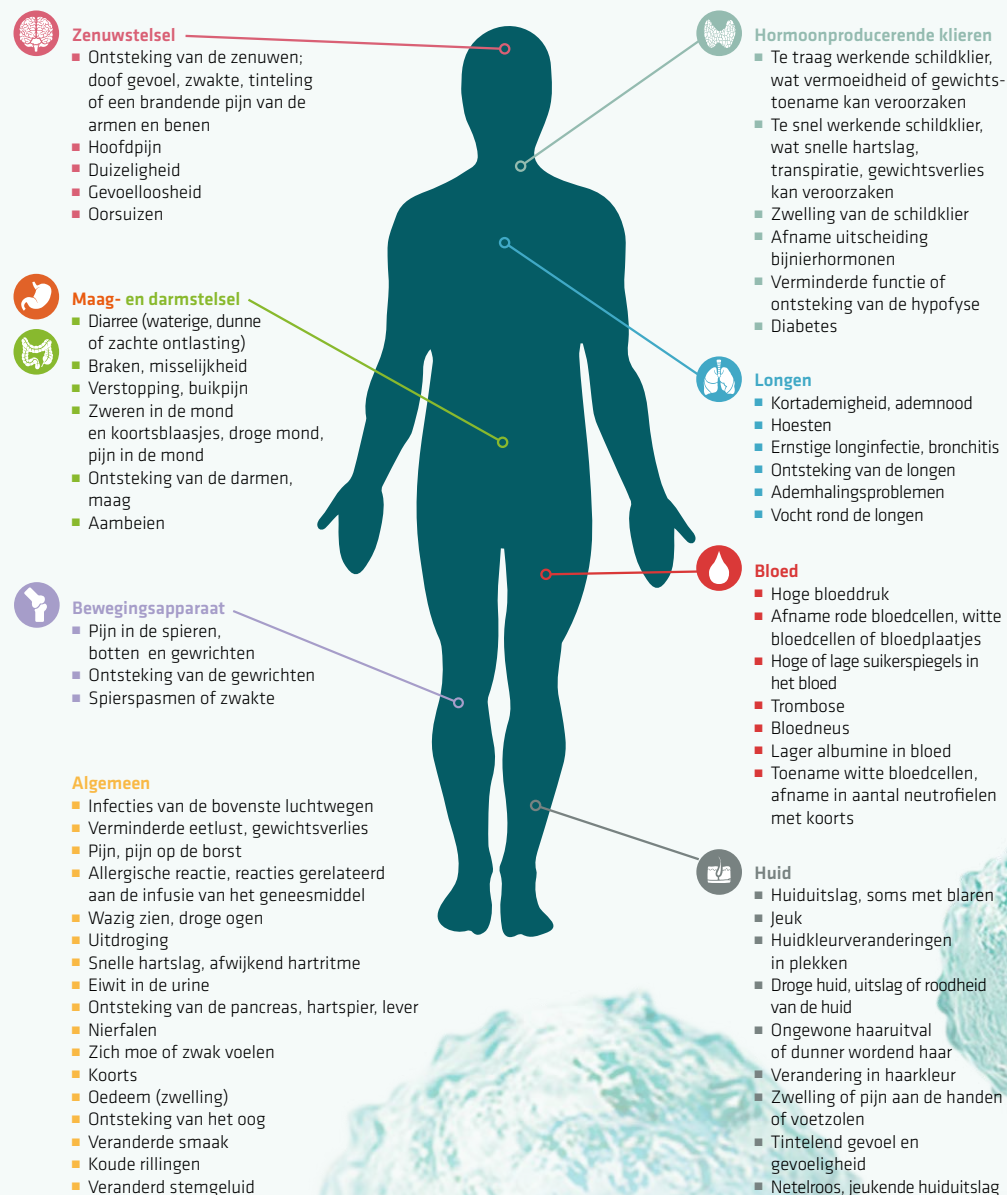
Wees alert op belangrijke symptomen van ontstekingen. Opdivo in combinatie met andere geneesmiddelen tegen kanker heeft invloed op uw immuunsysteem en kan in delen van uw lichaam ontstekingen veroorzaken. Ontstekingen kunnen leiden tot ernstige schade aan uw lichaam en sommige ontstekingen kunnen zelfs levensbedreigend zijn. U behandelend arts bepaald hoe een bijwerking moet worden behandeld of dat de behandeling tijdelijk of definitief moet worden gestopt.

Als u een of meer van de genoemde bijwerkingen krijgt, vertel dit dan onmiddellijk aan uw behandelend arts. Probeer uw symptomen niet zelf met andere geneesmiddelen te behandelen.

Het melden van bijwerkingen

Krijgt u last van bijwerkingen, neem dan onmiddellijk contact op met uw behandelend arts of verpleegkundig specialist. Daarnaast kunt u bijwerkingen melden bij Nederlands Bijwerkingen Centrum Lareb via www.lareb.nl, of bij de houder van de handelsvergunningen van Opdivo en Yervoy via medischeafdeling@bms.com.

In dit overzicht staan de bijwerkingen die vaak of zeer vaak zijn voorgekomen, dat wil zeggen dat deze bij 1 op de 10 of bij meer dan 1 op de 10 mensen zijn opgetreden:

Een compleet overzicht van de bijwerkingen van Opdivo in combinatie met andere medicijnen tegen kanker treft u aan in de bijsluiter van Opdivo

www.ema.europa.eu/en/documents/product-information/opdivo-epar-product-information_nl.pdf

Vragen?

Heeft u nog andere vragen over uw behandeling of over het gebruik van de geneesmiddelen? Neem dan contact op met uw behandelend arts, verpleegkundige of verpleegkundig specialist. Zie pagina 2 voor contactgegevens.

10. Heeft u behoefte aan persoonlijke verhalen, ondersteuning en nieuws?

<p>KWF (website)</p> <p>www.kwf.nl</p>	<p>Immunotherapie: Hoe werkt het en wat zijn de bijwerkingen? (film)</p> <p>https://youtu.be/T10sy73uoYI</p>
<p>Wat is immuuntherapie? (film)</p> <p>https://goo.gl/jBy71y</p>	<p>Bijwerkingen van immuuntherapie (film)</p> <p>https://goo.gl/vPq1ZZ</p>

Orteliuslaan 1000, 3528 BD Utrecht
Medische informatie: +31 (0)30 300 2222
www.bms.com/nl

